

Asia: VN/35745/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuslaiksi ja eräiksi muiksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksen yleiset tavoitteet

Pidämme esityksen tavoitteita kannatettavina. Jokaisella nuorella tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus suorittaa toisen asteen koulutus riippumatta siitä, asuuko hän kaupungissa, maaseudulla vai saaristossa. Oppivelvollisuuden laajentaminen on vahvistanut tätä periaatetta, mutta sen toteutuminen käytännössä edellyttää, että myös koulutuksen saavutettavuus, asuminen ja liikkuminen huomioidaan nykyistä paremmin.

Saaristo- ja harvaan asutuilla alueilla koulutuksen saavutettavuutta ei voida arvioida pelkästään etäisyyksien perusteella. Lainsäädännössä tulisi huomioida myös todellinen matka-aika sekä käytettävissä olevat kulkuyhteydet.

2. Opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtiontakauksen myöntäminen ja määrät

Pidämme tärkeänä, että tukijärjestelmä tunnistaa opiskelun vuoksi tapahtuvan väliaikaisen asumisen erityispiirteet. Jos opiskelija joutuu muuttamaan opiskelupaikkakunnalle koulutuksen vuoksi, hänen ei tulisi joutua siirtämään kotikuntaansa tai virallista asuinpaikkaansa saadakseen tarvitsemansa tuet.

Tukijärjestelmien tulisi nykyistä paremmin erottaa toisistaan opiskelun vuoksi tapahtuva väliaikainen asuminen ja varsinainen muutto. Opiskelun vuoksi toiselle paikkakunnalle muuttanut nuori on usein edelleen osa kotiseutunsa yhteisöä, ja monen tavoitteena on palata valmistumisen jälkeen takaisin.

Pidämme tärkeänä myös sitä, että asumiseen liittyvät kustannukset huomioidaan täysimääräisesti silloin, kun muuttaminen johtuu koulutusjärjestelmän rakenteista eikä opiskelijan omasta valinnasta.

3. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

Nuoren mahdollisuus valita itseään kiinnostava koulutusala ei saisi riippua siitä, missä hän sattuu asumaan. Tämä korostuu erityisesti saaristoalueilla sekä ruotsinkielisessä koulutuksessa, jossa koulutustarjonta on monin paikoin rajallista.

Pidämme ongelmallisena lähtökohtaa, jossa tukitarvetta arvioidaan lähimmän oppilaitoksen perusteella. Nuorella tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus hakeutua omien kykyjensä, kiinnostustensa ja tulevaisuudensuunnitelmiansa mukaiseen koulutukseen.

4. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika korkeakouluopinnoissa

-

5. Huoltajakorotus

Pidämme tärkeänä, että huoltajakorotus tukee aidosti opiskelijoita erilaisissa elämäntilanteissa. Ei muita erityisiä huomioita.

6. Oppivelvollisen erityinen asumislisä ja koulumatkatuki

Tämä on saaristo- ja maaseutualueiden kannalta esityksen keskeisin osa.

Ensisijaisena tavoitteena tulisi olla, että nuori voi mahdollisuuksien mukaan jatkaa asumista kotonaan myös toisen asteen opintojen aikana. Monilla saaristo- ja maaseutualueilla tarve muuttaa pois alaikäisenä ei johdu etäisyydestä vaan puutteellisista kuljetusjärjestelyistä. Toimivilla liikenneyhteyksillä voidaan vähentää nuorten pakollista poismuuttoa ja vahvistaa heidän mahdollisuuksiaan säilyttää yhteys omaan kotiyhteisöönsä.

Erytystä huomiota tulee kiinnittää alle 17-vuotiaisiin opiskelijoihin, jotka joutuvat muuttamaan opiskelupaikkakunnalle. Heidän tukitasonsa ei saisi jäädä heikommaksi kuin niiden ikätovereiden, jotka voivat jatkaa asumista kotonaan. Maantieteellisistä olosuhteista johtuva muuttaminen ei ole nuoren oma valinta, eikä siitä tulisi seurata taloudellista haittaa.

Jos opiskelija joutuu asumaan opiskelupaikkakunnalla koulutuksen vuoksi, asumisen kustannukset eivät pääty lukuvuoden päättyessä. Käytännössä asunto on usein säilytettävä myös kesän ajan, jotta opinnot voivat jatkua keskeytyksettä syksyllä. Tukijärjestelmän tulisi tunnistaa tämä todellinen kustannusrakenne.

Pidämme myönteisenä viikonloppumatkojen tukemista. Samalla tulee varmistaa, että korvausjärjestelmä huomioi kuukausien vaihtelun eikä johda tilanteisiin, joissa viidennen viikonlopun matkat jäävät kokonaan opiskelijan tai hänen perheensä kustannettaviksi.

7. Opintolainan myöntäminen ja valtiontakaus

-

8. Luottolaitoksen velvollisuudet ja opintolainan takaisinmaksun vaatiminen

-

9. Korkoavustus

-

10. Opintolainahyvitys

-

11. Takausvastuulaina ja sen perintä

-

12. Muut liitelait

Pidämme tärkeänä, että nuorille ja heidän perheilleen tarjotaan selkeää, ymmärrettävää ja helposti saavutettavaa tietoa erilaisista tukimuodoista, asumisvaihtoehdoista sekä niiden taloudellisista vaikutuksista.

Nykyinen järjestelmä muodostuu useista eri tuista, ehdoista ja viranomaisista, minkä vuoksi kokonaisuuden hahmottaminen on vaikeaa jo aikuisille. Nuoren koulutusvalintojen ei tulisi riippua siitä, kuinka hyvin perhe osaa navigoida tukijärjestelmän yksityiskohdissa.

13. Esityksen vaikutusarviot

Pidämme tärkeänä, että esityksen vaikutuksia arvioidaan myös alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Saaristo- ja harvaan asutuilla alueilla koulutuksen saavutettavuus määräytyy usein enemmän kulkuyhteyksien, matka-ajan ja asumismahdollisuuksien kuin maantieteellisen etäisyyden perusteella. Tämän vuoksi vaikutusarvioissa tulisi tarkastella erikseen niitä opiskelijoita, joille opiskelupaikan saavutettavuus edellyttää päivittäistä pitkää matkustamista tai muuttamista toiselle paikkakunnalle.

Pidämme tärkeänä, että vaikutusarvioissa tunnistetaan myös mahdolliset vaikutukset alueiden väestökehitykseen. Mikäli tukijärjestelmä kannustaa opiskelijoita siirtämään kotikuntansa opiskelupaikkakunnalle opiskelun ajaksi, voi tämä vääristää alueellisia väestötilastoja ja vahvistaa kuvaa maaseudun ja saariston väestökadosta tilanteissa, joissa nuoren tosiasiallinen koti, perhe ja sosiaaliset verkostot ovat edelleen lähtöalueella.

Lisäksi vaikutusarvioissa tulisi huomioida ruotsinkielisen koulutuksen erityispiirteet sekä tilanteet, joissa tietty koulutusala on tarjolla vain rajallisessa määrässä oppilaitoksia.

14. Muita huomioita

Toisen asteen koulutuksen aidon saavutettavuuden tulee tarkoittaa muutakin kuin opiskelupaikan olemassaoloa. Nuorella tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus päästä koulutukseen, asua turvallisesti, ylläpitää yhteyttä kotiinsa ja valita koulutuspolkunsu omien tavoitteidensa eikä maantieteellisen sijaintinsa perusteella.

Pidämme tärkeänä, että tukijärjestelmää kehitetään siten, ettei opiskelupaikan vastaanottaminen tai oppivelvollisuuden toteuttaminen aiheuta nuorelle tai hänen perheelleen kohtuuttomia lisäkustannuksia pelkästään asuinpaikan vuoksi.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta tavoitteena tulee olla, että nuoren koulutus- ja uravalintoja ohjaavat hänen kiinnostuksensa, kykynsä ja tavoitteensa – eivät kulkuyhteydet, asumisen saatavuus tai tukijärjestelmän rakenteelliset puutteet.

Söderlund Sara
FÖSS Finlands Öar rf - Suomen saaret - Erika Englund